

Rat je trajao do 15. maja 1945.

Da li ste znali da su na kraju Drugog svetskog rata na području bivše Jugoslavije borbe nastavljene još nedelju dana nakon što je u Berlinu potpisan akt o безусловnoj i konačnoj kapitulaciji nemačkih oružanih snaga? Nacisti i njihovi saradnici na našim prostorima nastavili su da se bore i nakon kapitulacije Berlina, zato što su, svesni monstruoznosti svojih zločina, znali da će za njih morati da odgovaraju. Kako se rat primicao završetku, sve maske su pale i na kraju su se svi zločinci zajedno borili protiv Jugoslovenske armije u povlačenju pred njenim napredovanjem.

Jugoslovenska armija je od septembra 1944. do marta 1945. odigrala značajnu ulogu, sprečavajući nemačku Armijsku grupu E iz Grčke da se uključi u sprečavanje velikog prodora Crvene armije u južnu Mađarsku. Usled toga je usporeno napredovanje Jugoslovenske armije, no to se menja krajem marta i početkom aprila, kada otpočinje svoju ofanzivu i konačno oslobođenje cele zemlje. Sremski front je probijen 12. aprila, čime je na povlačenje naterana cela masa nemačke Armijske grupe E i brojne snage domaćih fašista, kvislinga i svih koji su tokom rata svoje planove temeljili na uništenju partizanske borbe uz pomoć Nemaca.

Proboj

Liniju fronta zajedno sa nemačkom armijom držale su snage fašističkog genocidnog režima Nezavisne države Hrvatske. Nemci su ih iskoristili kao zaštitnicu za svoje povlačenje. Svesni zločina i svoje krivice, ustaše su se borile odlučno, sa očajničkom rešenošću, a njihova uporna odbrana takozvane Zvonimirove linije u visini Karlovca i Siska usporila je napredovanje Jugoslovenske armije za nekoliko dana. Kada je prvih dana maja ova odbrambena linija uništena, ustaško

povlačenje pretvorilo se u panično bekstvo.

Glavne snage četnika, tzv. „Jugoslovenska vojska u otadžbini“ (JVu0) pod komandom Dragoljuba Mihailovića od početka 1945. nastupale su zajedno sa Armijskom grupom E. Oni su učestvovali u odbrani vitalne nemačke komunikacije Sarajevo–Brod, a početkom aprila se odvajaju od svojih nemačkih saveznika, u pokušaju da se manevrom probiju u pozadinu fronta i provale nazad u Srbiju. Ovo je primoralo izvesne snage JA da krenu za njima, čime su četnici učinili svoju poslednju u nizu brojnih usluga nemačkom okupatoru. Ova grupacija JVu0 stigla je do Zelengore, gde je potpuno uništena do 15. maja.

Drugi deo četničkih snaga koncentrisao se u Sloveniji. Đujićeva grupacija stavila se, zajedno sa ostacima ljotićevaca i slovenačkih domobrana, pod komandu nemačkog SS i policijskog zapovednika jadranskog primorja Odila Globočnika, jednog od najvećih nacističkih zločinaca uopšte. Pod njegovim rukovodstvom, ove snage borile su se protiv slovenačkog Devetog korusa JA. Međutim, Četvrta armija JA je u svom energičnom nastupanju pregazila glavninu nemačkog 15. brdskog korpusa u Lici i Primorju, a zatim i nemačkog 97. korpusa, da bi 2. maja stigla do Trsta, gde se susrela sa snagama saveznika. U Ilirskoj Bistrici je 7. maja Četvrta armija JA naterala na predaju 97. armijski korpus Armijske grupe C sa komandantom, ratnim zločincem, generalom Ludvigom Kiblerom, koji je 1947. osuđen je na smrt od strane Vojnog suda u Ljubljani. Koristeći zauzetost JA u ovim borbama, glavnina četničko-ljotićevskih kvislinga izvukla se iz Jugoslavije i predala saveznicima u Italiji, izbegavši tako da pred sudom naroda Jugoslavije odgovara za svoja dela.

Agonija i slom

Ubrzo zatim su u Sloveniju prodrle Druga, Prva i Treća armija JA. Nakon što su se snage JA u južnoj Austriji susrele se sa saveznicima, presečena je odstupnica Armijskoj grupi E i velikoj kvislinškoj grupaciji koja se probijala sa njom.

Nemačka vojska je svuda položila oružje nakon kapitulacije – u Češkoj 9. maja, u zapadnoj Francuskoj 10. maja. Međutim, grupacija odsečena na području Slovenije nije imala nameru da se preda. Oni su na svaki način nastojali da se dokopaju Austrije i Italije, da bi se predali zapadnim saveznicima, nadajući se da će im ovi pružiti azil. Nekima je to i pošlo za rukom – kvislinška grupacija koja se u Italiji predala saveznicima je zaista u velikoj meri uspeła da izbegne odgovornost. Međutim, veću grupu kvislinških snaga koje su uspele da se probiju u Austriju, saveznici su vratili nazad u Jugoslaviju.

Grupacija odsečena na području Slovenije konačno je naterana na predaju 15. maja. U operacijama Jugoslovenske armije za konačno oslobođenje zemlje neprijateljski gubici su bili vrlo veliki. Oni su iznosili oko 100.000 mrtvih i oko 300.000 zarobljenih, među kojima je bilo i više generala, na čelu sa Vrhovnim komandantom Jugoistoka, generalom Lerom, koji je 1947. osuđen na smrt od strane Vojnog suda u Beogradu. U ovoj grupaciji zarobljeno je i oko 100.000 ustaša, domobrana i četnika zajedno sa njihovim štabovima.

Možda ste čuli jednu tezu istorijskih revizionista koja se veoma često ponavlja u proteklih dvadeset pet godina – da je Sremski front bio „klanica u kojoj je žrtvovana srpska mladost“, kako neki kažu „suludo“, a „možda i namerno“. Ta teza je gnusna manipulacija istorijskim činjenicama, s namerom da se istina sakrije od novih generacija. A istina je da je Sremski front probijen uz oko 15,000 mrtvih, da bi se konačno oslobodila cela zemlja, ali pre svega da bi se sprečilo bekstvo zločinaca odgovornih za smrt stotina hiljada ljudi u Jugoslaviji tokom Drugog svetskog rata. Zahvaljujući proboju Sremskog fronta, mnogi od tih zločinaca su za svoj zločin adekvatno kažnjeni na Blajburškom polju, Zidanom mostu, Kočevskom rogu...

Goran Despotović i Tadej Kurepa

*Tekst je prvobitno objavljen u biltenu Direktna akcija br. 15,
od 10. maja 2012.*